

Eigen zaak is geld waard

De Opperdoezer Ronde, de Boeren-Leidse met sleutels, de Gouda – ze genieten een beschermde status. Hoe Europa helpt meer geld uit producten te halen

De Boeren-Leidse met sleutels, een gezamenlijk monopolie van vijftien melkveehouders

Paul de Hen

De Opperdoezer Ronde, het stevige, puttige, vroege aardappeltje dat vanwege de tere schil met de hand wordt geroid, is een kwaliteitsproduct. Consumenten betalen er grif meer voor dan voor andere vroege aardappels. Zoals ze ook meer betalen voor Leidse boerenkaas dan voor de standaard Goudse kaas uit de fabriek.

Kwaliteit die zich uit in een interessante smaak is geld waard, ook bij landbouwproducten. Mits die kwaliteit herkenbaar is. In Nederland en andere Noordwest-Europese landen speelde die herkenbaarheid lange tijd geen rol van betekenis in de landbouw. Het ging om groot en efficiënt. Zelfkazende boeren waren ouderwets; de kleine tuinders die rond Opperdoes in West-Friesland hun eigenaardige aardappelen verbouwden, waren, nou ja, kleine tuinders die er het beste van maakten omdat hun arme grond voor niet zoveel producten geschikt is. Bloembollenteelt is weleens geprobeerd, vertelt Kees Bos, voor-

zitter van de telerscoöperatie De Opperdoezer Ronde, maar dat ging niet. 'De grond slemt dicht omdat de teelt te lang duurt.'

Gelukkig werd de ruim honderd jaar geleden ontwikkelde Opperdoezer Ronde een bescheiden marktsucces. En dan komt het probleem. Omdat aardappelen wegens ziektes en uitputting van de grond maar eens in de drie jaar op hetzelfde perceel mogen worden verbouwd, is er jaarlijks slechts 170 hectare voor opperdoezers beschikbaar, goed voor een doorsnee-oogst van ongeveer 3,5 miljoen kilo.

De opperdoezers brengen in geld bruto zo'n 30 procent meer op dan andere goede consumptieaardappelen. Natuurlijk wil de Ronde ook best groeien op vergelijkbare grond buiten de regio Opperdoes. Hij zal voor kenners net even anders smaken, maar dat blijkt pas bij het opdienen. 'Er was een slimmerik, hier uit de buurt, die hem zelfs in België uitzette,' weet Bos.

De niche werd bedreigd door al te veel productie. Maar de Europese Unie bood uit-

komst. In 1993 werd een verordening van kracht die het mogelijk maakt om in heel de Unie naast wijn ook andere landbouwproducten met een regionaal karakter een sterke bescherming te geven. Kazen, vleeswaren, vruchten, olijfolie, zelfs *foin de Crau*, een onder paardenfokkers als voer gewaardeerde soort hooi uit de Provence. Zeshonderd producten kregen sindsdien een *Europese Appellation d'Origine Protégée*, ofwel een Beschermde Oorsprongsbenaming (BOB).

Ook aardappelen komen in aanmerking. Een BOB-product heeft niet alleen een beschermde naam, die verwijst naar bepaalde productiemethoden, ook is het gebied waar het product vandaan mag komen beperkt. Niemand mag aardappelen verbouwen die hij verkoopt onder de naam 'Opperdoezer Ronde' als ze niet afkomstig zijn uit een nauwkeurig omschreven areaal rond Opperdoes.

In Opperdoes, waar alle telers nog bij elkaar zitten, was dat goed te organiseren. Voor Boeren-Leidse met sleutels, de officieel geregistreerde naam, was kunst- en vliegwerk nodig. Deze Boeren-Leidse kaas mag in een omvangrijk Zuid-Hollands weidegebied worden geproduceerd, maar ook op twee plekken die niets met Leiden van doen hebben: de Noord-Hollandse Beschootpolder en de omgeving van het Brabantse dorp Udenhout – mits de kaasboer de strak voorgeschreven en gecontroleerde productiewijze volgt.

Waarom ook productie in die beperkte gebieden van Noord-Holland en Brabant? 'Daar zaten vanouds leden van onze vereniging en men wilde de eenheid bewaren,' zegt voorzitter Ruud van Schie van de Vereniging Boeren-Leidse Kaasmakers.

Handelsmerk

De Vereniging heeft de aanduiding 'Boeren-Leidse met sleutels' ook als handelsmerk gedeponeerd, maar een handelsmerk krijgt alleen bescherming in het land waar het is gedeponeerd. De BOB geldt wel voor de hele Europese Unie. Handig, als het ooit van export komt.

In Nederland is het begrip Beschermde Oorsprongsbenaming bij consumenten nog steeds nagenoeg onbekend. 'We merken niet dat het een meerwaarde heeft,' zegt Van Schie. Toch vraagt de Bond van Boerderij Zuivelbereiders, waarbij hij ook is betrokken,

een lichtere Europese bescherming, de Beschermde Geografische Aanduiding (BGA) voor alle Nederlandse boerenkaas. Niet om indruk te maken bij de onwetende consument, maar om te voorkomen dat fabrieksproducten als 'boerenkaas' worden aangeboden.

Bos van De Opperdoezer Ronde heeft al meermalen buitenlandse delegaties verwelkomd. Want BOB-aardappelen, daarvan zijn er maar drie in Europa (de Opperdoezer Ronde, de Jersey Royal in Engeland en de Lapin Puikula in Finland). Vooral nog wordt de hele productie opperdoezers, via veilingorganisatie The Greenery, in Nederland afgezet. Albert Heijn is de grootste afnemer.

Toch meent Bos dat de Europese erkenning heeft geholpen. De afzet is sindsdien beter geregeld. Bovendien levert de buitenlandse belangstelling misschien ooit wat op. Begin vorig jaar was de grote Belgische supermarktketen Delhaize in de aardappel geïnteresseerd, maar de Belgen bleken nog hogere eisen te stellen dan Albert Heijn. De leverende tuinders zouden bijvoorbeeld hun werkwijze moeten laten certificeren. Dat is nu gaande. Inmiddels heeft Delhaize afgehaakt. Bos hoopt dat de Belgen, of andere buitenlanders, alsnog komen. 'Dat is nooit verkeerd voor onze onderhandelingspositie.'

Producten met een Beschermde Oorsprongsbenaming zijn niet altijd een zaak van bescheiden coöperaties als die van de Leidse

Kees Bos met een kist Opperdoezer Ronde

boerenkaas (15 producerende leden) en de opperdoezers (35 actieve tuinders). Ook Campina, de grootste Nederlandse zuivelgroep, heeft een BOB, voor Noord-Hollandse Gouda, een Goudse kaas die alleen in Noord-Holland en met melk van Noord-Hollandse koeien mag worden gemaakt. Die productie mag, anders dan die van boerenkaas, weer wel in een zuivelfabriek geschieden.

De speciale Gouda kan duurder worden verkocht dan andere Goudse kazen, verzekert een woordvoerder. Het product wordt ook

volop verkocht in België en Duitsland. Gezien de eisen zouden andere zuivelfabrieken in Noord-Holland de kaas eveneens kunnen maken. Maar in feite is er slechts één concurrent, De Combinatie in West-Beemster, en die heeft Noord-Hollandse edammer laten registreren. Het Nederlandse arsenaal van BOB-kwaliteitsproducten wordt gecompleteerd door De Zeven Provinciën in Meppel. Die coöperatie heeft Kanterkaas geregistreerd, een kaas die wordt gemaakt van melk uit Friesland en het Groningse Westerkwartier.

Feta

Vijf BOB's, het is niet veel voor een van de grootste agrarische exporteurs ter wereld. De bekendste Nederlandse kaasnamen, Goudse en edammer, zijn echter al zo lang verworpen tot een algemene soortaanduiding dat bescherming ervan niet haalbaar lijkt. De Grieken hebben al moeite genoeg moeten doen om het alleenrecht op de sinds lang ook in Denemarken en Duitsland gebruikte aanduiding 'feta' terug te krijgen. En feta is lang niet zo'n groot product als Goudse.

Over het alsnog laten registreren van Hollandse Gouda en Hollandse edammer wordt serieus nagedacht. Inmiddels ziet ook het Nederlandse ministerie van Landbouw dat er met erkende agrarische kwaliteit meer te verdienen valt dan met pure bulkproductie. ■